

Veiligheid en Justitie

RIJK IN UITVOERING • IN 18 FACTSHEETS

Waar gaat het over?

Het Ministerie van Veiligheid en Justitie (VenJ) heeft bij de vorming in 2010 een breed en divers takenpakket meegekregen. Politie, brandweer en veiligheidsregio's gingen van Binnenlandse Zaken naar VenJ. In 2012 werd de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding omgevormd tot de NCTV, waarbij de directie Nationale Veiligheid en de cybersecurity van het Ministerie van BZK onder de vleugels van VenJ kwamen.

Naast deze verschuivingen vinden er grote veranderingen plaats bij onderdelen van VenJ, zoals bij het Openbaar Ministerie (OM), de politie en het gevangeniswezen. In combinatie met de situatie van grote stromen asielzoekers en hoge terreurdreiging levert dit een zware uitvoeringsagenda op voor VenJ, zoals de Algemene Rekenkamer in haar verantwoordingsonderzoek 2015 constateerde. Dit vereist dat het ministerie de uitvoering van het beleid beheerst en zorgt dat de minister tijdig over de juiste informatie beschikt om te kunnen sturen. In het verantwoordingsonderzoek over 2014 en 2015 beoordeelde de Algemene Rekenkamer deze 'controloffunctie' als 'onvoldoende'.

Wie is verantwoordelijk?

De minister van VenJ is verantwoordelijk voor de rechtsorde. Daarin hebben het Openbaar Ministerie en de politie een belangrijke rol. Daarbij heeft het OM grote autonomie. Ten aanzien van de politie heeft de minister zowel een kaderstellende als een beherende rol. Tot de verantwoordelijkheid van de minister van VenJ hoort ook het werk van veel diensten en uitvoeringsorganisaties. Voorbeelden zijn de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK), het Centraal Justitieel Incasso Bureau (CJIB), de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) en de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI).

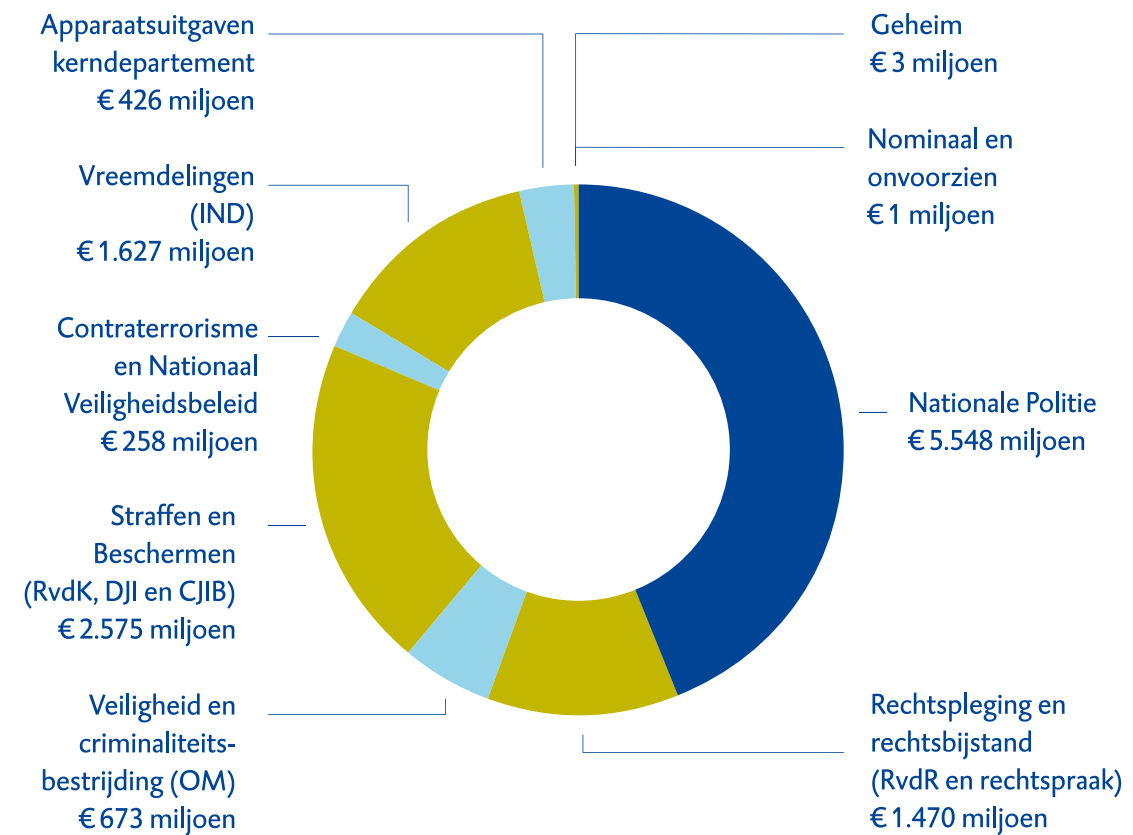
De rechtspraak is onafhankelijk en maakt géén deel uit van het ministerie. Wel is de minister verantwoordelijk voor de bekostiging van de rechtspraak. Ook heeft hij een toezichthoudende verantwoordelijkheid voor de Raad voor de rechtspraak (RvdR). Daarnaast is de minister van VenJ werkgever van de rechterlijke macht.

Om hoeveel geld gaat het?

De begroting van het Ministerie van VenJ voor 2017 omvat € 12,6 miljard aan uitgaven en € 2 miljard aan ontvangsten.

Bijna de helft van de uitgaven door het Ministerie van VenJ voor 2017 betreft de nationale politie

Figuur 1 Verdeling begrote uitgaven VenJ 2017

Bron: Rijksbegroting 2017 VI Veiligheid en Justitie. Tweede Kamer, vergaderjaar 2016–2017, 34 550 VI, nr. 1, 20 september 2016

Uitvoeringsorganisaties leggen het grootste beslag op de uitgaven. Daarbij verschilt de wijze van financiering per organisatie. Zo wordt de algemene bijdrage aan de nationale politie, die bijna de helft van de VenJ-begroting beslaat, als lumpsumbudget verstrekt. De Raad voor de rechtspraak ontvangt een productiegerelateerde bijdrage.

Hoe staat het ervoor en wat zijn de risico's?

Verantwoording 2015: ernstige onvolkomenheid

Omdat het Ministerie van VenJ in 2015 te weinig voortgang boekte met het verstevigen van de greep op het begrotingsproces en de uitvoering van het beleid, merkte de Algemene Rekenkamer dit in haar verantwoordingsonderzoek aan als een ernstige onvolkomenheid. Daarnaast is geconstateerd dat de minister van VenJ ambities, tijd en beschikbaar budget met elkaar in balans zal moeten brengen. Dat het hier aan schortte, was bevestigd in Rekenkameronderzoek naar de politie, het gevangeniswezen en het programma om de prestaties in de strafrechtketen te verbeteren.

Controlfunctie

Eind 2015 hebben de minister van Financiën en de minister van VenJ afspraken gemaakt voor de begrotingsuitvoering 2016 en over versteviging van de controlfunctie op het Ministerie van VenJ. In het lopende verantwoordingsonderzoek 2016 maakt de Algemene Rekenkamer de balans op of deze acties de controlfunctie hebben versterkt.

Politie

In de verantwoordingsonderzoeken over 2014 en 2015 is vastgesteld dat de ambities voor de centralisatie en de besparingsdoelstellingen bij de politie in de daarvoor geplande periode niet zijn gerealiseerd. In 2015 heeft de minister een herijkingsnota opgesteld en meer tijd en geld uitgetrokken voor de vorming van de nationale politie. Er is vanaf 2017 structureel € 221 miljoen extra beschikbaar voor verbetering van de prestaties van de politie, naast € 10 miljoen extra om de inzet van wijkagenten te versterken. De Algemene Rekenkamer heeft daar echter bij opgemerkt dat geen duidelijke koppeling is gelegd tussen de inzet van dit extra geld en de prioriteiten van de politie.

In een vervolgonderzoek naar de ICT bij de politie concludeerde de Algemene Rekenkamer dat de bestaande systemen voor handhaving en opsporing stabiel zijn gemaakt en licht verbeterd. Voor de periode 2017 – 2020 is 456 miljoen euro extra beschikbaar gesteld voor investeringen in de ICT. Het onderhoud van de bestaande systemen brengt echter groeiende kosten met zich mee. De zorg die de Rekenkamer uitsprak in het rapport is dat dit vernieuwing van de ICT in de weg gaat staan.

Rechtspraak

Uit Rekenkameronderzoek naar de bekostiging van de rechtspraak uit 2016 bleek dat de minister van VenJ van 2010 tot en met 2015 met het oog op het krappe budget minder rechtszaken financierde dan er werden verwacht. Als er meer rechtszaken werden afgehandeld, werden die achteraf voor maar 70 procent gefinancierd. Dat betekende dat de gerechten hun reserves moesten benutten.

Strafrechtketen

Uit het Rekenkameronderzoek Prestaties in de strafrechtketen uit 2012 bleek dat strafzaken tegen de regels in bleven liggen. Naar de oorzaak en omvang hiervan bleef het gissen. De minister is daarom in 2012 een omvangrijk verbeterprogramma gestart. Hij rapporteerde de Tweede Kamer hier tot en met 2016 halfjaarlijks over. Daarnaast is de minister het programma Kwaliteit en Innovatie rechtspraak (KEI) begonnen om procedures sneller en eenvoudiger en daarmee goedkoper te maken. Uit recente berekeningen van de rechtspraak blijkt dat dit voordeel niet eerder dan in 2018 verwacht mag worden. De ambities voor de toekomst van de strafrechtketen moeten door het nieuwe kabinet worden bepaald.

Gevangeniswezen

In 2018 moet de Dienst Justitiële Inrichtingen jaarlijks structureel € 62 miljoen hebben bezuinigd op het gevangeniswezen op een totaalbudget van circa € 1020¹. Daarnaast moet het gevangeniswezen € 60 miljoen bezuinigen vanwege eerder ontstane tekorten.

De voornaamste besparing wordt gerealiseerd door de sluiting van gevangenissen en de vermindering van het personeelsbestand. In het verantwoordingsonderzoek 2015 en in antwoord op Kamervragen daarover tekende de Algemene Rekenkamer aan dat er weinig aandacht was voor de gevolgen van deze bezuinigingsmaatregelen voor de kwaliteit en doelmatigheid van het werk.

Asielketen

In 2015 nam de stroom asielzoekers mede als gevolg van het oorlogsgeweld in Syrië drastisch toe. Begin volgend jaar publiceren wij onderzoek naar de vraag of de asielketen in staat was in de periode 2014-2016 asielaanvragen zorgvuldig en tijdig te behandelen.

Onderzoek van de Algemene Rekenkamer

- ICT politie (vervolgonderzoek, 2016) Kamerstuk 29350, nr 16
- Aandachtspunten bij de ontwerpbegroting 2017-2021 en het ontwerpbeheerplan 2017 van de nationale politie (2016) Kamerstuk 34550 VI, nr 6
- Aandachtspunten bij de ontwerpbegroting 2017 van het Ministerie van Veiligheid en Justitie (2016) Kamerstuk 34550 VI, nr 5
- Beantwoording vragen Tweede Kamer over de Resultaten verantwoordingsonderzoek 2015 bij het Ministerie van Veiligheid en Justitie (2016), Kamerstuk 34475 VI, nr 5
- Resultaten verantwoordingsonderzoek 2015 bij het Ministerie van Veiligheid en Justitie (2016), Kamerstuk 34475 VI, nr 2
- Landelijke prioriteiten politie (2016), Kamerstuk 34475 VI, nr 2
- Bekostiging Rechtspraak: gevolgen voor doelmatigheid (2016), Kamerstuk 29279, nr 317
- Brief aan de Tweede Kamer Aandachtspunten bij de organisatie van op afstand geplaatste publieke taken (2015), Kamerstuk 31490, nr 187
- Bezuinigingen en intensiveringen bij de AIVD (2015), Kamerstuk 30977, nr 114
- Aandachtspunten bij begroting 2015 Ministerie van Veiligheid en Justitie (2014), Kamerstuk 34000 VI, nr 8
- Bestrijden witwassen: stand van zaken 2013 (2014), Kamerstuk 31477, nr 6

¹ Ten opzichte van de begroting 2013 voor het reguliere gevangeniswezen.